

Biedrība "Latvijas Mediju ētikas padome"

Ētikas padomes atzinums

Nr. 7 /2022

Rīgā, 2022. gada 8. augustā

Biedrības "Latvijas Mediju ētikas padome" (turpmāk – Biedrība) Ētikas padome šādā sastāvā: Ētikas padomes priekšsēdētāja Daiga Sproģe, Ētikas padomes priekšsēdētāja vietnieks Aivars Pastalnieks, Ētikas padomes locekļi: Skaidrīte Lasmane, Guntars Līcis, Baiba Liepiņa, Anda Rožukalne, Gunta Līdaka, Jānis Buholcs

konstatē:

[1] Biedrības valde 2022. gada 17. maijā saņēmusi Salaspils novada pašvaldības (turpmāk - Iesniedzējs) sūdzību par raidījumu Bez Tabu (turpmāk arī - Bez Tabu), turpmāk "Sūdzība".

[2] Iesniedzējs norāda, ka 2022. gada 16. maijā pārraidītajā Bez Tabu sižetā "Kaimiņš bloķē ceļu" (<https://play.tv3.lv/goTo/4202250>) (turpmāk arī - Sižets) ir nepatiesi un sagrozīti fakti.

[3] Iesniedzējs norāda, ka pārkāpts šāds Ētikas kodeksa princips: "Žurnālists sabiedrībai sniedz patiesu, pārbaudītu un nesagrozītu informāciju, ievērojot viedokļu daudzveidību."

[4] Iesniedzējs informē, ka Sižeta veidošanas gaitā sniedza rakstisku atbildi žurnālistei, kurā informēja kā par pašvaldības iesaisti situācijas risināšanā, tā arī par aspektiem, kurus pašvaldība nav tiesīga risināt. Tomēr no Sižeta nevarot noprast, ka pašvaldība risinājusi jautājumu jau pirms Bez Tabu iesaistīšanās.

[5] Iesniedzējs norāda, ka tā atbildes daļa, kurā norādīts, ka pašvaldība nav tiesīga rīkoties ar svešu īpašumu, Sižetā ir nepareizi interpretēta un pasniegta šādi: "pašvaldība "nav tiesīga neko lemt, bet ir iesaistījies". Iesniedzējs uzskata, ka tāds informācijas pasniegšanas veids liek skatītājam domāt, ka pašvaldība rīkojas pretlikumīgi.

[6] Iesniedzējs tālāk norāda, ka Sižetā izteikti divi nepatiesi apgalvojumi. Par nepatiesu uzskatāms apgalvojums, ka īpašums ir iegādāts no Salaspils novada domes. Iesniedzējs norāda, ka īpašums piederēja privātpersonai, kas ar to varēja rīkoties pēc saviem ieskatiem. Nepatiesa ir arī apgalvojums, ka īpašuma jaunais īpašnieks ir Salaspils novada domes deputāts. Iesniedzējs norāda, ka šī persona gan esot kandidējusi pašvaldību vēlēšanās, bet ievēlēta nav.

[7] Biedrības valde 2022. gada 16. jūlijā Sūdzību nodevusi izskatīšanai Ētikas padomei atbilstoši Biedrības Statūtu 6.1.1. punktam.

[8] Biedrības valde Sūdzību 13.06.2022. nosūtījusi SIA All Media Latvia (turpmāk arī AML) skaidrojuma sniegšanai atbilstoši Biedrības Statūtu 6.2. punktam.

[9] AML skaidrojumā norāda, ka nepiekrīt Iesniedzēja iebildei, ka Sižets rada priekšstatu, ka pašvaldība nav risinājusi situāciju pirms raidījuma iesaistes, jo "sižeta beigu daļā ir skaidri norādīts, ka Salaspils novada pašvaldība ir iesaistījies un panākusi konceptuālu vienošanos ar nekustamā īpašuma Putnu ielā 1, Salaspilī īpašnieku par kājceļiņam nepieciešamā īpašuma daļas atsavināšanu pašvaldībai, tā palīdzot atrisināt radušos situāciju, kas nodrošinās dārzkopības kooperatīvās sabiedrības "Getliņi" iedzīvotājiem nokļūt līdz dzelzceļa stacijai, izmantojot eksistējošo ceļu infrastruktūru. Līdz ar ko Iesniedzēja iebilde nav saprotama un nav atzīstama par pamatotu."

[10] AML skaidrojumā norādīts, ka tas nepiekrīt arī Iesniedzēja iebildei, ka Sižeta beigās žurnāliste, sakot, ka pašvaldība “nav tiesīga neko lemt, bet ir iesaistījusies”, liek domāt, ka pašvaldība rīkojas pretlikumīgi, un nepareizi interpretē pašvaldības rakstīto, ka “pašvaldība nav tiesīga rīkoties ar svešu īpašumu”. AML šīs iebildes atzīst par spekulāciju un tikai Iesniedzēja viedokli, argumentējot, ka sižetā “ir izmantotas gan atsauces uz Salaspils novada domes rakstveida paskaidrojumiem, kas, t.sk. iekļauj informāciju, ka pašvaldībai nav tiesības rīkoties ar svešu īpašumu un tai nav tiesības arī uzlikt kādus pienākumus nekustamā īpašuma īpašniekam, gan arī atsauces uz pašvaldības faktisko rīcību, veicot saziņu ar nekustamā īpašuma īpašnieku un panākot konceptuālu vienošanos par atsevišķas nekustamā īpašuma daļas atsavināšanu kājceļiņa nodrošināšanas nolūkos, tā atspoguļojot kopējo situāciju objektīvi un patiesi, nevis provocējot uz iespējamu interpretāciju par pretlikumīgām darbībām no pašvaldības puses vai sagrozot faktus.”

[11] Par Iesniedzēja iebildumu: “[... jaunais īpašnieks pilnīgi noteikti nav Salaspils novada domes deputāts, bet, kā redzams www.cvk.lv, ir kandidējis pašvaldību vēlēšanās, bet ievēlēts nav]”, AML atzīst, “ka Sižetā ir iekļauta neprecizitāte attiecībā uz nekustamā īpašuma īpašnieka profesionālo darbību, konkrēti, ka persona ir bijušais domes deputāta kandidāts un nevis deputāts.” Vienlaikus AML argumentē, ka tā kā “sižetā nav minēta ne nekustamā īpašuma adrese, ne tā īpašnieka vārds, uzvārds, atzīstams, ka nav nodarīts ne reputācijas, ne savādāka veida kaitējums. [...] konkrētā neprecizitāte nekādā veidā neiespaido Sižeta būtību, mērķi un aktualitāti.”

[12] Atbildot uz Iesniedzēja iebildi, ka: “[... pilnīgi aplams ir “fakts”, ka īpašums ir iegādāts, kā teikts sižetā, “no Salaspils novada domes...”]”, AML atzīst ka Sižetā ir iekļauta neprecizitāte. AML to raksturo kā “neprecīzu atsauci uz faktisko īpašumtiesību pāreju, nenorādot, ka Salaspils novada pašvaldība ar savu rīcību ir atteikusies no pirmpirkuma tiesībām, tā atļaujot vienai privātpersonai par labu otrai privātpersonai atsavināt nekustamo īpašumu.” AML norāda, ka “pašvaldībām ir pirmpirkuma tiesības, ja pašvaldības administratīvajā teritorijā tiek atsavināts nekustamais īpašums un tas nepieciešams, lai pildītu likumā noteiktās pašvaldību funkcijas, piemēram, sabiedriskās interesēs iegādātos objektus ar kultūrvēsturisku nozīmi, dabas aizsargājamus objektus, nodrošinātu speciālo ekonomisko zonu attīstību, veicinātu sociālas nozīmes funkcijas, u.c.”

[13] AML norāda, ka “veidojot sižetus, uzklaua visas iesaistītās puses, kā arī papildus norādītās un/vai iesaistītās personas (...), lai sižets tiktu pamatots ar objektīvu un daudzveidīgu informāciju, (...) un sižetā ir ievērots gan kritiskas attieksmes, gan objektivitātes princips, nenostājoties nevienas personas pusē.”

[14] Par abām faktu neprecizitātēm AML apgalvo, ka tās “nav uzskatāmas par būtiskām”.

[15] AML informē, ka veiks labojumus sižetu pavadošajā rakstā:

- labojot tekstu no: “Izmaiņas notikušas, jo Salaspils novada pašvaldība zemes gabalu pārdevusi kādai privātpersonai” uz “Izmaiņas notikušas, jo privātpersona, pēc Salaspils novada domes lēmuma pieņemšanas par atteikšanos izmantot pirmpirkuma tiesības, zemes gabalu pārdevusi kādai citai privātpersonai.”
- papildinot rakstu ar norādi, ka “Nekustamā īpašuma īpašnieks ir bijušais domes deputāta kandidāts”.

[16] AML norāda, ka raidījuma “sižets atbilst Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturtajai daļai, kas nosaka medija pienākumu nodrošināt, lai fakti un notikumi raidījumos tiktu atspoguļoti godīgi, objektīvi, ar pienācīgu precizitāti un neitralitāti, veicinot viedokļu apmaiņu, un atbilstu vispārpieņemtajiem žurnālistikas un ētikas principiem.”

[17] AML informē, ka Iesniedzējs nav pie tā vērsies ar sūdzību.

[18] Saistībā ar AML minēto, ka medijs labos sižetu pavadošo tekstuālo informāciju internetā, Biedrība konstatē, ka tas nav izdarīts.

Ievērojot konstatēto, Biedrības Ētikas padome

secina:

[19] Ētikas padome vērs uzmanību, ka nedz normatīvie akti, nedz Biedrības Statūti vai Ētikas kodekss nedod tai tiesības sniegt apstākļu juridisko vērtējumu un pārbaudīt Sūdzībā aplūkotās situācijas atbilstību normatīvo aktu prasībām. Biedrības Ētikas padome Sūdzībā norādīto vērtē atbilstoši Biedrības Ētikas kodeksa nosacījumiem.

[20] Sižetā ir pārkāpts Biedrības Ētikas kodeksā nostiprinātā principa "Informācijas iegūšana un izmantošana" apakšpunkts 4.6.1. "Faktu pārbaude", kas paredz, ka plašsaziņas mediji izvairās no nepārbaudītas informācijas publicēšanas.

[21] Ētikas padomes vērtējumā Pašvaldības rakstiski sniegtā atbilde sižetā ir atspoguļota korekti un nerada nedz priekšstatu, ka pašvaldība būtu rīkojusies pretlikumīgi, nedz, ka pašvaldība nebūtu iesaistījies problēmas risinājuma meklējumos.

[22] Vienlaikus Ētikas padome konstatē, ka sižeta veidotāji nav pārbaudījuši faktus: 1) vai jaunais īpašnieks īpašumu tiešām pircis no pašvaldības un 2) vai pašreizējais īpašnieks ir pašvaldības deputāts. Rezultātā raidījumā izskanējusi nepatiesa informācija. Turklāt šādu faktu pārbaude medijam būtu vienkārši veicama, jo informācija par nekustamā īpašuma bijušajiem un pašreizējiem īpašniekiem, tāpat arī pašvaldību domju deputātu vārdi un amatpersonu deklarācijas ir publiski pieejami. Šāda attieksme pret faktu pārbaudi liecina par paviršību; iespējams, to veicinājusi nekritiska attieksme pret informācijas avotu, pārmērīgi ļaujoties uz ietekmēto pušu stāstiem un emocijām.

[23] Ētikas padome nevar piekrist AML argumentācijai, ka sižetā ietvertās faktu neprecizitātes nav uzskatāmas par būtiskām. To pieļaušanas rezultātā ir izveidots tendenciozs sižets, kas rada pārlicību, ka Salaspils novada dome nav bijusi godprātīga un pieļāvusi interešu konfliktu. Rezultātā attieksme pret domi ir ietekmēta. Organizācijas godprātīgums un godīgums ir svarīgi kritēriji iedzīvotāju uzticēšanās veidošanā. Ētikas padome uzskata, ka pieļautas nevis neprecizitātes, bet būtiskas kļūdas, jo izplatītā nepatiesā informācija skar svarīgus kritērijus, kas ietekmē, kā cilvēki uztver domi un izprot tās darbu.

[24] Sižetu pavadošajā rakstā informācija tiešām ir jālabo, taču ar to nav pietiekami, jo šāds labojuma efekts nav pielīdzināms efektam, kādu radīja sižeta pārraidīšana televīzijā un internetā.

Ievērojot secināto, Biedrības Ētikas padome

nolemj:

- 1) Atzīt, ka ir sižetā divos gadījumos konstatēts Biedrības Ētikas kodeksā nostiprinātā principa 4.6.1. "Faktu pārbaude" pārkāpums.
- 2) Uzdot AML atsaukt nepatiesās ziņas saskaņā ar likumu "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem", kā arī veikt labojumus sižetu pavadošajā tekstuālajā informācijā uzņēmuma interneta resursos. Šie uzdevumi veicami līdz 2022. gada 2. septembrim.
- 3) Līdz 2022. gada 9. septembrim sniegt Biedrībai informāciju par veikto atsaukumu un labojumiem.
- 4) Lēmumu paziņot Sūdzības Iesniedzējam un AML.
- 5) Lēmumu publicēt Biedrības interneta vietnē un izplatīt informāciju par to atbilstoši Biedrības Statūtu 6.6. punkta noteikumiem.